

Svatopluk Vrbka

## Mikulovští hudebníci – Alois Gruber

Dvacáté století bylo i pro Mikulov stoletím bouřlivých změn. V souvislosti se vznikem Československa (1918) přicházeli do města zejména čeští státní úředníci a učitelé, mnozí obyvatelé – obvykle z národnostně smíšených manželství – se hlásili k Čechům. Tento vývoj byl násilně přerušena druhou světovou válkou. Poválečným odchodem německého obyvatelstva, které zde žilo od časů tzv. vnější kolonizace (13. století), byly zprerušeny tradiční ekonomické a kulturní vazby. Mezi nově přichozími obyvateli však byli i lidé, kteří se podíleli na novém rozvoji kulturního a také hudebního života města.

Výraznou postavou poválečného mikulovského hudebního života byl Alois Gruber. Narodil se 23. ledna 1905 v Lomnici u Tišnova, kde získal i základní hudební vzdělání. Rozhodující vliv na jeho celoživotní hudební aktivity však měla základní vojenská služba, kterou konal v letech 1925 až 1927 ve Znojmě. Tam byla i plukovní vojenská hudba, jež si vychovávala své členy z tzv. elévů. Je velice pravděpodobné, že jedním z nich byl i Alois Gruber. Hudebníci museli ovládat několik nástrojů, protože hráli jak skladby pro dechové orchestry, tak i hudbu symfonického charakteru – Alois Gruber studoval u znojemského profesora Josefa Kratochvíla hru na housle, violu, klarinet a křídlovku. Stal se tak multiinstrumentálním hudebníkem s bohatými praktickými zkušenostmi.



Alois Gruber v roce 1928



Hudba 24. pěšího pluku Znojmo. Alois Gruber v horní řadě čtvrtý zleva

Po skončení základní vojenské služby se Alois Gruber stal členem jugoslávské plukovní hudby jako sólista na housle a na křídlovku. V Jugoslávii se oženil s Marií Gabrovec a v roce 1931 se s ní vrátil zpět do Československa. Ve své rodné obci pak působil jako kapelník dechové hudby a současně byl i členem komorní jazzové hudby v Tišnově.



Jugoslávská plukovní hudba. Orchestr v sestavě pro symfonickou i pro dechovou hudbu koncertoval v mnoha lázeňských a přímořských městech po celé Dalmácii. Alois Gruber na fotografii v první řadě druhý zleva



Original Jazz Tišnov, Alois Gruber na fotografii uprostřed stojící s houslemi





Tišnovský taneční orchestr, Alois Gruber na první fotografii v druhé řadě druhý zprava s trubkou, na druhé fotografii v první řadě zcela vpravo s houslemi. V době války, kdy nebyla televize a rozhlas byl tendenční, se paradoxně rozvíjela místní kultura. I malá města měla početné orchestry. Ženy však v nich byly výjimkou – na fotografii je Marie Nezmeškalová, která působila od roku 1930 v Mikulově a byla duší hudebního života tehdejší mikulovské české národnostní menšiny

Po skončení války přišel Alois Gruber do Mikulova, kde využil možnosti získání rodinného domu. Je velmi pravděpodobné, že jej sem přivedla Marie Nezmeškalová, rodačka z Předklášteří u Tišnova, která zde před válkou učila na tehdejší menšinové hudební škole Národní jednoty – v ní se například vzdělával i mikulovský rodák, pozdější významný jazzman Karel Krautgartner. Alois Gruber, jenž v Mikulově získal kapelnictví, sem přivedl

kromě své rodiny – manželky a synů Aloise (\*1937) a Karla (\*1939) – i výborné hudebníky Antonína Kobylku, Františka Konečného a Antonína Plíhala.

OSIDLOVACÍ ÚRAD A FOND NÁRODNÍ OBNOVY V PRAZE

Č.: 66.000/ 21437 /1948-IV/6.

Věc: Příděl drobného živnostenského podniku.



ROZHODNUTÍ O PŘÍDĚLU  
DROBNÉHO ŽIVNOSTENSKÉHO PODNIKU

Pan(t) Alois Gruber, kapelník

v Mikulově, Leninova ul.čp. 1388.

Osídlovací úřad v Praze Vám k Vaší přihlášce podle § § 1 a 4, odst. 1, písm. b) zák. č. 31/1947 Sb. a podle vládního nař. č. 106/1947 Sb., na návrh okresního - ústředního - (zemského) národního výboru v Mikulově po provedeném řízení

přiděluje do vlastnictví

přídělovou podstatu podniku

Florián Kusel, kapelnictví,

Mikulov, Leninova ul.čp. 1388

podle stavu k rozhodnému dni, t. j. ke dni 31.XII. 1946.

A

Rozhodnutí o přidělu drobného živnostenského podniku – kapelnictví



Ihned po příchodu do Mikulova se Alois Gruber s elánem pustil do organizace praktického hudebního života. Založil několik hudebních těles. Byla to především hudba „strajchová“ (kavárenská), která hrávala pravidelně v městské kavárně (pozdější Dům dětí a mládeže ve Vrchlického ulici) a v kavárně s restaurací *Palava* na rohu ulic Pavlovská a Česká (dnes na tomto místě stojí Okresní archiv). V suterénu se nacházel taneční sál s jevištěm a konávaly se tam taneční zábavy, plesy, divadelní představení a různé oslavy. Pro tyto hudební produkce vytvořil Alois Gruber hudební těleso s univerzálním zaměřením.

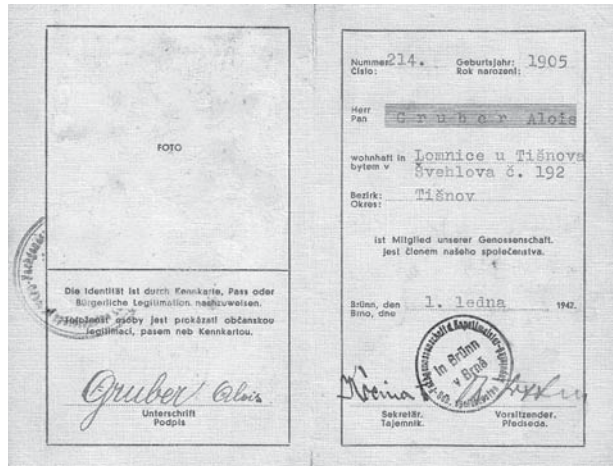
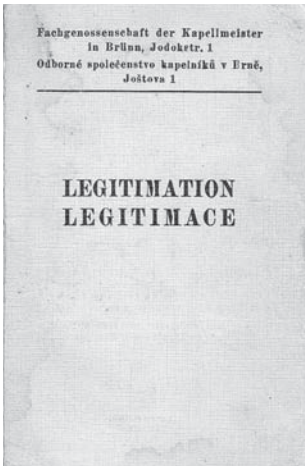
Mimo tato místa se konaly podobné akce v restauraci *Na Střelnici*, která stála v prostoru nynějšího amfiteátru. Později byl využíván i rekonstruovaný velký zámecký sál.



Gruberův univerzální orchestr účinkoval i při divadelních představeních. Snímek s velkou pravděpodobností zachycuje účinkující z operety *Perly panny Serafínky* Rudolfa Piskáčka, která byla uvedena ještě v sále *Palavy*. Hudebníci stojí v zadní řadě, Alois Gruber je osmý zleva



Další velké hudební těleso sestavil Alois Gruber z hudebníků z Mikulova a okolních vesnic. Dechový orchestr hrával na všech oslavách, slavnostech a v slavnostních průvodech, a to vesměs zdarma



Kapelnickou legitimaci Alois Gruber získal již 1. ledna 1942

Protože měl Alois Gruber kapelnické osvědčení, byl údajně jmenován městským kapelníkem a bylo mu uděleno právo vedení několika hudebních souborů působících v tehdejšími okrese Mikulov (písemný doklad o tomto jmenování však nalezen nebyl). S kapelami hrával i k tanci, což byla součást obživy vlastní rodiny, stejně jako soukromé vyučování hře na housle. Je zajímavé, že Alois Gruber nikdy – ani v době, kdy byla ředitelkou Marie Nezmeškalová – nevyučoval na hudební škole.

Alois Gruber se věnoval i hudbě duchovní. Zajišťoval hudební doprovod při mších v kostele sv. Václava, při církevních průvodech (např. na Boží tělo) a svátcích. Pro tuto činnost měl několik dalších hudebníků, mezi nimiž byl i akademický malíř profesor Rudolf Gajdoš, který hrál na trombon. Tehdy společně s varhaníkem Josefem Bimkou nastudovali i *Českou mši vánoční* Jakuba Jana Ryby.



Josef Bimka (u harmonia), Alois Gruber (s brylemi) a chrámový sbor při církevní slavnosti



Snad největším Gruberovým mikulovským počinem bylo vytvoření symfonického orchestru. Zaktivizoval hudebníky nejen z Mikulovska, ale i ze sousedních okresů. Drahomír Zimák, který byl aktivním hráčem v Gruberových kapelách a orchestrech, píše: *Málo zpráv je o symfonickém orchestru, který skutečně existoval. Nacvičoval ve škole na Komenského náměstí, kterou nám poskytl pan ředitel Bába, jenž v orchestru hrál na housle. Bohužel měl orchestr jen jedno vystoupení v sále restaurace Palava. Hrál se tzv. vyšší populár. Syn Aloise Grubera Karel k tomu uvádí: Jenže tehdy započala éra tvrdého totalitního režimu a prováděly se tzv. politické čistky, kdy různí představitelé města s diktátem místní organizace KSČ prověřovali politické zaměření i u hudebníků. Ti, kteří byli jiného politického přesvědčení, byli nežádoucí a následně byli přesídleni či přemístěni, což mělo za následek ukončení činnosti tohoto orchestru, v historii města Mikulova jedinečného.*

Alois Gruber také vytvořil kapelu, která se stala základem tanečního orchestru JM (Jazz Mikulov). Reagoval tím na požadavky mládeže, která chtěla tančit swing a „trsat“ boogie-woogie.



Taneční orchestr *Jazz Mikulov*. Na snímku zleva jsou saxofonisté František Gregorovič, Antonín Kobylka, Zdeněk Ponížil a Stanislav Plíhal. Na harmoniku hrál Jindřich Procházka a na kytaru Oldřich Barták. Zcela vlevo stojí kapelník „par excellence“ Alois Gruber. V horní řadě je pianista Trachtulec, houslista Antonín Seménka, trumpetisté Drahomír Zimák, pan Fiala a Antonín Hráček. Na trombón hrál Rudolf Veverka. Zcela nahoře je hráč na bicí nástroje pan Sládek, zvaný Bubének, a kontrabasista Bohuslav Válka

Ještě 23. června 1949 byl Aloisi Gruberovi vydán List živnostenský, který se za několik měsíců stal cárem papíru. V lednu 1950 byla totiž Gruberova kapelnická živnost zrušena. Karel Gruber k tomu uvádí: *Když se otec obrátil s žádostí a dotazem na ONV, jaké zaměstnání může nyní získat, bylo mu nabídnuto místo uklízeče v jejich kancelářích a prostorách budovy, což on z pochopitelných důvodů nepřijal.*

V polovině roku 1950 se Alois Gruber přihlásil ke konkurzu do orchestru v Mariánských Lázních. K jeho realizaci však nakonec nedošlo. V letech 1950–1953 byl vedoucím prodejny *Ultrapphon*. V této pro něj tak těžké době za ním do Mikulova přijel bývalý člen jeho kapely Bohuslav Válka, aby ho přemluvil k převzetí funkce kapelníka v závodním dechovém orchestru Adamovských strojřen. Zároveň mu bylo nabídnuto pracovní místo technického úředníka. Vzhledem ke své neutěšené situaci v Mikulově to Alois Gruber neodmítl a koncem roku 1953 odešel do Adamova; jeho rodina v Mikulově setrvala.

Okresní Národní výbor v Mikulově.

Číslo: 511-23/6-49.

## List živnostenský.

Podle § 13 živnostenského řádu potvrzuje se tímto, že:

majitel živnosti: Alois Gruber

rok narození: 1905

bydliště: Mikulov, Leninova 18.

řádně opověděl samostatné provozování živnosti:

kapelnické

stanoviště živnosti: Mikulov, Leninova 18

Tato opověď byla v seznamu svobodných — ~~remeslných~~ živností  
obce Mikulova

ve svazku I oddělení A pod běžným číslem 22 zapsána.

Mikulov, dne 25. června 1949.



Referent ONV:



## OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V MIKULOVĚ

Čís.: 513-9/1-1950/VIII.

V MIKULOVĚ dne 9. ledna 1950.

Při odpovědi uvěďte vždy název čísla jednací.

Předmět: Živnostenská oprávnění kapelníků.

K čí.: .....

Pan  
Alois Gruber, kapelník  
Mikulov, Leninova 18.

Příloh: 1

Podle výn. min. průmyslu č. j. 186.311/1949-V-2 ze dne 27. prosince 1949 a vzhledem k upravení provedeném zákonem č. 69/1948 Sb., o hudební a artistické ústředně a z toho vyplývajícím organizačním změnám, nelze nadále považovati kapelnictví za činnost podléhající ustanovením živnostenského řádu.

Příloženě Vám vracím Váš živnostenský list, doplněný podle shora cit. výn. min. průmyslu, příslušnou doložkou.

V živnostenském rejstříku byl proveden výmaz tohoto živnostenského oprávnění.

Referent ONV!  
František Luksa.*František Luksa*Zrušení kapelnické  
živnosti

Mariánské Lázně, 23. srpna 1950.

Pane Gruber,

byla mi předána Vaše nabídka kterou jste zaslal zdejšímu ředitelství st. lázní a ve které se ucházíte o místo v lázeňském orchestru.

Vzhledem k tomu, že dnem 28. t. m. uvolní se místo I. houslisty a sezona potrvá pravděpodobně do 15. října a rád bych Vás poznal jaká jest Vaše orchestrální pohotovost jak na housle, tak i trubku, raďte mi krátkým telegramem sdělit bude-li Vám možno uvedeným dnem nastoupit.

Požadavek jest: zahrát z listu jako I. houslista veškeré operní přehery, fantasmie a i druhé symfonické skladby. V tom případě, že jste i v solové hře zdatný měl byste možnost se ihned uplatnit na I. místě.

V případě, že se uplatníte budete angažován i v příští sezoně. Pro každý případ vezmete s sebou i trubku.

Platy jsou stanoveny podle vyhlášky NUC, t. j. 4.500.- a 4.800.- Kčs měsíčně. Jest postaráno o levné ubytování a stravování za cenu režijní.

Koncertuje se denně tři a půl hodiny.

V očekávání Vašeho sdělení, poručím se

Vám se srdečným pozdravem

JOSEF SVOBODA  
ředitel lázeňského orchestru  
MARIÁNSKÉ LÁZNĚ*Josef Svoboda*Alois Gruber se po  
nuceném ukončení  
činnosti hudebníka  
v Mikulově přihlásil  
do konkurzu do  
orchestru  
v Mariánských  
Lázních

# SMĚR

Do boje  
za úspěch III. a IV.  
čtvrtletí roku 1953,  
ve výrobě  
i v hospodaření

ZAMĚSTNANCŮ ADAMOVSKÝCH STROJÍREN N. P.

Ročník V. - Číslo 20

18. září 1953

10 hal.

## Pod taktovkou soudruhu Grubera

Hudební kroužek při závodním klubu chce získat co největší počet členů pro svoji dechovou i jazzovou hudbu. Voláme proto všechny hudebníky v závodě do našich řad! Věříme, že i Ty, soudruhu, který pěstuješ hru na některý hudební nástroj, rozšíříš naše řady a staneš se výkonným členem našeho hudebního kroužku.

Zkoušky konáme pravidelně dvakrát

týdně v nově přidělených místnostech v nové jídelně, a to v úterý a v pátek, začátek vždy v 15,15 hod.

Nový umělecký vedoucí s. Alois Gruber, kterého jsme získali pro naši závodní hudbu, skýtá nám plnou zárnku vytvoření vysoce kvalitního hudebního tělesa, které tak bude moci plnit své poslání — sloužit pracujícím.

B. VÁLKA, K. SMEJKAL.

Počátek padesátých let 20. století charakterizuje i závodní časopis *Směr* a v něm uveřejněná zpráva



Dechový orchestr Adamovských strojíren



V Adamově vytvořil Alois Gruber velký dechový orchestr, který pod jeho vedením dosáhl ocenění i v celostátních soutěžích.

Karel Gruber vzpomíná na poslední období otceva života takto: *Časově náročná práce, obětavost, odloučení od rodiny a špatná životospráva ovlivnily jeho zdraví. Ještě krátce před smrtí – už velmi vyčerpán – hrál naposledy na housle při vánoční půlnoční mši v kostele sv. Václava.* Alois Gruber zemřel 8. března 1956 ve věku 51 let.



Pohřeb Aloise Grubera. Rozloučit se s ním přišly desítky muzikantů z širokého okolí a přijela i jeho kapela z Adamova

## Prameny

CZAJKOWSKI, Igor: Dechový orchestr Aloise Grubera, Hlas Pálavy, 5. 6. 2001

ZIMÁK, Drahomír: Muzikantovy vzpomínky, Hlas Pálavy, 12. 6. 2001

ZIMÁK, Drahomír: Trampoty s dechovkou, Hlas Pálavy, 25. 6. 2001

Rodinný archiv a vzpomínky Karla Grubera

Svatopluk Vrbka

## Mikulov musicians – Alois Gruber

Among new residents of Mikulov who came to the city after World War II was also a versatile musician Alois Gruber (1905–1956). He was educated in Znojmo, where he was a member of a military band. Then he worked in a military band in the former Yugoslavia for several years. After returning to Czechoslovakia and during the Protectorate he was the conductor and member of several musical groups in his native region around Tišnov. There he met Mary Nezmeškalová, who had worked before the war in Mikulov as a music teacher. She brought him to Mikulov after the war, where she set about recreating musical education.

Alois Gruber founded several orchestras in Mikulov. His greatest achievement was the creation of a symphony orchestra, which however, lasted only for a single appearance. The political situation after 1948 was not favorable for entrepreneurship and Gruber had been deprived of his trade. At the end of his life he was conducting a brass band of the Adamov machine works.